

พิมพ์ที่ สำนักพิมพ์พิสิสเซ็นเตอร์ เลขที่ 47 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 40 ถนนจรัญสนิทวงศ์
แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กทม. 10700 โทร. 433-7704-6, 4337755-7 สิงหาคม 2542

ศาลหลักเมืองพระจอมคีรีอริย

ศาลหลักเมืองประจวบคีรีขันธ์

ร.ต.อำนวย ไทยานนธ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (สมัยนั้น) ได้ริเริ่ม และดำเนินการก่อสร้างศาลหลักเมืองประจวบคีรีขันธ์ จนแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จแทนพระองค์ทรงประกอบพิธีเปิดศาลหลักเมืองประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2537 ตรงกับวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 9 ไข่เวลาในการก่อสร้างประมาณ 1 ปี 4 เดือน เงินค่าใช้จ่ายคิดเป็นต้นทุนประมาณ 11 ล้านบาท คิดเป็นวัสดุสิ่งของที่บริจาคประมาณ 5 ล้านบาท รวมยอดเงินค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นประมาณ 16 ล้านบาท ซึ่งได้รับความร่วมมือร่วมใจอย่างสูงยิ่งจากชาวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งข้าราชการพลเรือน ตำรวจ และทหาร ในการมีได้รับคำแนะนำจาก พล.ต.ท.สรรเพชญ์ ชรรมาธิกุล อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเป็นอย่างดีด้วย

ตามโบราณประเพณีถือกันว่า องค์หลักเมืองเป็นสัญลักษณ์ของการก่อกำเนิดสังคมชุมชนบ้านเมือง และถือเอาเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เชื่อมกันกับว่าองค์หลักเมืองนั้นมีเทพประจำคอยปกป้องรักษาปัดเป่าเหตุร้ายภัยพิบัติต่าง ๆ ให้หมดสิ้น ดังนั้น การสร้างองค์หลักเมืองและศาลหลักเมืองให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่พึ่งทางจิตใจของคนทั้งหลาย จึงเป็นเรื่องยากในการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติมากมาย ที่จะต้องกระทำ ให้ถูกต้องตามคติโบราณประเพณีและหากจะให้สวยงามเหมาะสมก็ต้องใช้เงินจำนวนมากมหาศาลด้วย ผู้คิดริเริ่มสร้างศาลหลักเมืองจึงต้องคิดหนัก เสียงต่อความสำเร็จค่อนข้างสูง แต่ด้วยเจตจำนงอันแน่วแน่ประกอบกับกุศลจิตอันดีของ ร.ต.อำนวย ไทยานนธ์ ที่ปรารถนาให้ชาวประจวบคีรีขันธ์ได้มีหลักเมืองเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นที่ยึดเหนี่ยว และเป็นสิ่งอำนวยขยายชัยให้ชาวประจวบคีรีขันธ์ประสบความเจริญ มั่ง มี ศรี สุข

ร.ต.อำนวย ไทยานนธ์ จึงได้ตัดสินใจลงมือดำเนินการสร้างศาลหลักเมืองขึ้น ดังจะลำดับความเป็นมา เพื่อจารึกไว้ในความทรงจำของชาวประจวบคีรีขันธ์ และเป็นประวัติคู่บ้านคู่เมืองดังต่อไปนี้คือ

ค.ศ. 38

จัดหาพื้นที่เพื่อก่อสร้างศาลหลักเมือง ได้ที่ราชพัสดุเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของศาลากลางจังหวัด

อังคารที่ 29 ธ.ค. 38

ตรงกับวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 2 ห้าพิศัตต์ ไม่มงคล จากปากกุ่มบุรี บ้านย่านซื่อ ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี

พุธที่ 6 ม.ค. 38

ตรงกับวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 2 ยี่ฉะเชิง ไม่มงคลออกจากป่า

พฤหัสบดีที่ 7 ม.ค. 38

ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 2 ยี่ฉะเชิง ไม่มงคลไปประดิษฐาน ณ บริเวณที่จะสร้างศาล หลักเมือง และประกอบพิธีสมโภชตามโบราณประเพณีให้ประชาชนปิดทองสักการะ

อังคารที่ 28 ม.ค. 38

ตรงกับวันขึ้น 4 ค่ำ เดือน 3 เวลา 24.09 น. ประกอบพิธีฝังหัวใจเมือง

จันทร์ที่ 1 มี.ค. 38

ตรงกับวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 4 ยี่ฉะเชิงไม่มงคล ไปกลิ้งและแกะสลัก ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

พฤหัสบดีที่ 4 มี.ค. 38

ตรงกับวันขึ้น 12 ค่ำ เดือน 4 เวลา 09.59 น. ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ศาลหลักเมือง

พทุท์สมบัติที่ 8 ก.ค. 36

ตรงกับวันแรม 5 ค่ำ เดือน 8 เวลา 06.16 น.
อัญเชิญองค์หลักเมือง ซึ่งแกะสลักเสร็จแล้วจากจังหวัดนครศรีธรรมราชกลับสู่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำพิธีต้อนรับและอัญเชิญไปทุกอำเภอให้ประชาชนสักการบูชา แล้วอัญเชิญไปประดิษฐาน ณ ปราสาทหน้าศาลากลางจังหวัด

พทุท์ 25 ส.ค. 36

ตรงกับวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 9 เวลา 19.19 น.
ประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษกองค์หลักเมือง เบิกเนตรตัดสายสะดือขององค์หลักเมือง สวดลงซาตุ บรรจุวัตถุมงคล บริเวณฐานที่จะประดิษฐาน องค์หลักเมือง

พทุท์สมบัติที่ 28 ส.ค. 36

ตรงกับวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ประกอบพิธีประดิษฐานองค์หลักเมืองบนศาลหลักเมือง โดยแห่องค์หลักเมืองด้วยเรือพญานาคราช รั้วขบวนประกอบด้วย ข้างศึก ม้าศึก นักรบโบราณ นักพรต นักบวช สมณชีพราหมณ์ ประชาชน เกรียนพร้อมเครื่องทำมหากิน ขบวนบายศรีสู่ขวัญ ผู้ร่วมขบวนแต่งกายอย่างนักรบโบราณ สาวสวรรค์ค่านัลใน

พทุท์ 8 ส.ค. 36

ตรงกับวันแรม 10 ค่ำ เดือน 12
ท.อำนาจ ไทยานนท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และคณะ นำยอดชัยหลักเมืองและดวงเมืองเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เพื่อทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม แล้วอัญเชิญกลับโดยทางเครื่องบิน จัดขบวนแห่อัญเชิญไปประดิษฐานบนยอดองค์หลักเมือง เวลา 20.19 น. วันเดียวกัน

พทุท์สมบัติที่ 9 ส.ค. 36

ตรงกับวันแรม 11 ค่ำ เดือน 12 เวลา 10.00 น.
ทำบุญเมือง (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตั้งมา ครบ 139 ปี) โดยพระสงฆ์ 139 รูป เจริญพระพุทธมนต์

ถือว่าชาวประจวบคีรีขันธ์ได้ลงหลักปักฐานตั้งบ้านตั้งเมืองเสร็จสมบูรณ์ ตามโบราณประเพณีแล้ว

พทุท์สมบัติที่ 7 เม.ย. 37

ตรงกับวันแรม 12 ค่ำ เดือน 4 เวลา 15.59 น.
อัญเชิญยอดศาลหลักเมือง และศาลบริวาร 4 ศาล ซึ่งทำด้วยทองเหลืองตระทองขึ้นประดิษฐาน

พทุท์สมบัติที่ 14 เม.ย. 37

ตรงกับวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 5 ทำพิธีสงฆ์นำองค์หลักเมือง และตราพญาราหู เวลา 21.09 น. ประกอบพิธีอัญเชิญตราพญาราหู ขึ้นประดิษฐานบนหน้าบันศาลหลักเมือง ทั้ง 4 ด้าน

เสาร์ที่ 20 ส.ค. 37

ตรงกับวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 9 เวลา 17.19 น.
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จแทนพระองค์ ทรงประกอบพิธีเปิดศาลหลักเมือง เวลา 18.19 น. อัญเชิญองค์เทพประจำศาลบริวาร 4 องค์ขึ้นประดิษฐานที่ศาลบริวารทั้ง 4 ศาล

ข้อควรทราบเกี่ยวกับ องค์หลักเมืองและ ศาลหลักเมือง

1. องค์หลักเมืองประจวบคีรีขันธ์ถือกำเนิดเมื่อเดือน 9 ขึ้น 9 ค่ำ เรียกรวมว่า “องค์จุฑาโชค” ในวันที่ของทุกปีจะมีการทำบุญและประกอบพิธีไหว้ครุที่ศาลหลักเมือง
2. ในวันที่ 14 เมษายน ของทุกปี (วันสงกรานต์) จะมีพิธีสงฆ์นำองค์หลักเมือง
3. การสักการะบูชาขององค์หลักเมืองใช้ธูป 8 ดอก ตะวันเครื่องสังเวทยประเภณีธูปสัตว์และเครื่องทองของมา ผ้าถวายใช้น้ำสีม่วงก็ได้
4. การบนควรเป็นประทีดตามจำนวนที่ศรัทธา ส่วน การละเล่น มหรสพ หรืออื่น ๆ ไม่ถือเป็นสิ่งต้องปฏิบัติ

5. องค์เทพประจำศาลบวราร

ทิศนิทาน ชื่อ พระเทวาโพธิสัตว์ พระอัครโมกษยา
พุทธ

ทิศอาคเนย์ ชื่อ พระเทวาโพธิสัตว์ พระรัตนธัม
ภวระ-พุทธ

ทิศเหนือ ชื่อ พระเทวาโพธิสัตว์ พระอมิตาภะพุทธ

ทิศพายัพ ชื่อ พระเทวาโพธิสัตว์ พระอมะโฆชะลิต
พุทธ

6. องค์หลักเมือง สูง 2.47 ม. เส้นผ่าศูนย์กลาง 37
ซม. ลักษณะ 4 เสา 4 พักตร์ แกะสลัก
ลวดลายไทยศิลปศรีวิชัย ลงรักปิดทองประดับ
ฉลุมณีทั้งองค์

7. ศาลหลักเมืองเป็นศาลจตุรมุขยอดปราสาท ตามแบบ
สยาม-ลพบุรี ซึ่งเลียนแบบมาจากอินเดียสมัยคุปตะ
สูง 21 เมตร กว้างยาว 5 x 5 เมตร ปราสาท 9
ชั้น ยอดทอง ชั้นสูงสุดประดิษฐานพระพุทธรูป อีก
8 ชั้น ประดิษฐานองค์เทพ หน้าบันชั้นแรกเป็นรูป
ร่ายยตราพญาราหูอมจันทร์ องค์ศาลล้อมรอบ
ด้วยกำแพงแก้ว 2 ชั้น ชั้นแรกมีน้ำล้อมรอบ
บันไดทางขึ้นทั้ง 4 ด้าน มีสระเล 7 เสา
ประดับตรงหัวบันได หอดลำตัวล้อมรอบเป็น
กำแพงแก้ว

8. สร้างวัดชุมมงคลประจำศาลหลักเมืองหลายประเภ
ทาธิ เช่น

พระเมฆหลักเมือง

ทำจากผงไม้หลักเมือง รูปกลม ประดับด้วย
เศียรองค์หลักเมือง

พระนาคปรกทรงหยดน้ำ

เนื้อทองคำ เงิน และนวลโลหะ

พระโพธิสัตว์พินธุภา

เนื้อทองคำ เงิน และนวลโลหะ

องค์จุฑา ขนาดหน้าตัก 9 นิ้ว

ผ้ายืนต์ดวงเมือง

ผ้ายืนต์เตรียมชะตาบารมี

ยืนต์การเงิน

ร.ต. อำนาจ ไทยานนท์

ผู้ริเริ่มและดำเนินการก่อสร้างศาลหลักเมือง

อดีต

นายอำเภออุบลราชธานี (6 ปี 2516 - 2522)

ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(6 ปี 2532 - 2537)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัจจุบัน

ประธานกรรมการมูลนิธิศาลหลักเมือง-

ประจวบคีรีขันธ์

ประธานชมรมมูลนิธิ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ที่อยู่

17/32 หมู่บ้านสมอไพร่ง ต.หัวหิน อ.หัวหิน
จ.ประจวบคีรีขันธ์ โทร. (032) 534 - 255